

Βασικές Οδηγίες:

- Δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην εισαγωγή στα ρητορικά κείμενα (Βιβλίο Ρητορικών Κειμένων Μαθητή, Βιβλίο εκπαιδευτικού).
- Σε κάθε περίοδο διδασκαλίας θα πρέπει να γίνεται ανάγνωση ολόκληρης της παραγράφου και να διεξάγεται συζήτηση στο περιεχόμενο.
- Να γίνεται προσπάθεια να εντοπίζονται αρχαίες λέξεις ή φράσεις, με τη βοήθεια των σχολίων, που να τεκμηριώνουν τις απαντήσεις των μαθητών/τριών σε επίπεδο περιεχομένου.

➤ **Στόχοι για κάθε διδακτική περίοδο:**

Οι μαθητές/τριες:

- Να εξασκούνται στην τοποθέτηση των λέξεων του πρωτότυπου κειμένου στη σωστή (με βάση τα νέα ελληνικά) συντακτική σειρά, εφαρμόζοντας στην πράξη τις υπάρχουσες γνώσεις του συντακτικού.
 - Οι μαθητές να μπορούν να αποδώσουν στα νέα ελληνικά την υπό εξέταση παράγραφο.
 - Να μπορούν να αντιλαμβάνονται το ρόλο της κάθε παραγράφου στην ανάπτυξη της αποδεικτικής επιχειρηματολογίας του Μαντιθέου, αλλά και να μπορούν ταυτόχρονα να την αξιολογούν.
 - Να μπορούν να αντιλαμβάνονται το ρόλο και τη σκοπιμότητα των ενθυμημάτων και γενικότερα να είναι σε θέση να διακρίνουν τις «έντεχνες πίστεις» που χρησιμοποιούνται από το Λυσία.
 - Να εμπεδώσουν το συντακτικό ή γραμματικό φαινόμενο έτσι όπως παρουσιάζεται στο κείμενο ή μέσα από προτεινόμενες ασκήσεις του φύλλου εργασίας ή και άλλου υλικού, μέρος των οποίων θα λύνεται στην τάξη.
- **Για την παράγραφο 1 είναι καλό να αξιοποιηθεί το υλικό του Συντακτικού (βλ. Διαδίκτυο, Ιστοσελίδα Υ.Π.Π., Εκπαιδευτικό Υλικό, Συντακτικό Β' και Γ' Λυκείου (Τα είδη του ἄν)).**

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Β' ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ (Κατεύθυνση)
ΛΥΣΙΟΥ
ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ

Προοίμιο § 1

*Εἰ μὴ συνήδη, ᾧ βουλή, τοῖς κατηγοροῖς
βουλομένοις ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς
ἐμὲ ποιεῖν, πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν
εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας.*

- Να προσπαθήσετε να αλλάξετε τη σειρά των λέξεων, έτσι ώστε να μοιάζει περισσότερο με αυτή στο νεοελληνικό λόγο.

.....
.....
.....
.....

- Να εντοπίσετε τα ρήματα στις πιο πάνω προτάσεις και να βρείτε το Υποκείμενο, ρωτώντας με το ποιος, ποια, ποιο. Προσπαθήστε να καθορίσετε το είδος της σύνδεσης των προτάσεων.

Ρήματα	Υποκείμενα

Είδος σύνδεσης προτάσεων:

Προτάσεις: α).....

β)

Να συζητήσετε στην ομάδα σας/με το διπλανό σας σχετικά με το μόριο **εἰ**. Μπορείτε να αντλήσετε περισσότερες πληροφορίες από το βιβλίο του Συντακτικού σας, σ. 148, §167.

.....
.....
Ποιο φαινόμενο συναντάμε εδώ;

*ἠγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις
τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους,
οἵτινες ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς
ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων
καταστήναι.*

- Να προσπαθήσετε να αλλάξετε τη σειρά των λέξεων, έτσι ώστε να μοιάζει περισσότερο με τη σύνταξη στο νεοελληνικό λόγο.

.....
.....
.....
.....

- Να υπογραμμίσετε τα ρήματα στις πιο πάνω προτάσεις και να βρείτε το Υποκείμενο. Να καθορίσετε το είδος της σύνδεσης των προτάσεων.

Ρήματα	Υποκείμενα

Είδος σύνδεσης προτάσεων:

.....

Προτάσεις: α).....

β)

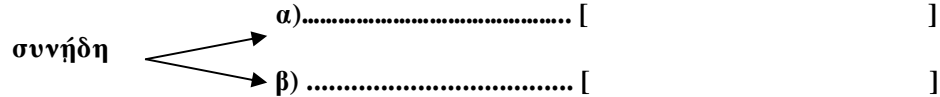
Να συζητήσετε και πάλι στην ομάδα σας/με το διπλανό σας σχετικά με τη δεύτερη πρόταση και τον τρόπο εισαγωγής της. Θα μπορούσατε να θυμηθείτε την αντίστοιχη περίπτωση στα Νέα Ελληνικά.

Σύνοιδα (.....+.....)
Ενεστώτας
Παρατατικός
Μέλλοντας
Αόριστος
Παρακείμενος
Υπερσυντέλικος

Ρήμα σύννοια= γνωρίζω καλά τι; ότι

- Να παρατηρήσετε πώς αποδίδεται το **ότι** στα Αρχαία Ελληνικά και να επιλέξετε ποιος είναι ο τρόπος στη συγκεκριμένη παράγραφο.
 1. ειδικό απαρέμφατο
 2. ειδική πρόταση
 3. κατηγορηματική μετοχή

- Να συμπληρώσετε τα κενά με τη σύνταξη του ρήματος (σελ. 82):

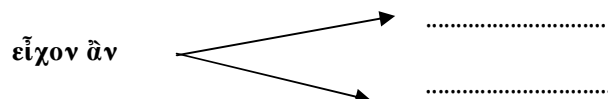
- Τι παρατηρείτε ως προς την πτώση των δύο πιο πάνω όρων;

- Με ποιον ρηματικό τύπο που ακολουθεί μπορούμε να συνδέσουμε τη μετοχή που έχετε εντοπίσει;

Χαρακτηρίστε τον όρο αυτόν συντακτικά:

ποιος; (εννοείται)
 πώς;..... (επιρρηματικός προσδιορισμός του

είχον ἄν (θα χρωστούσα): Προσέξτε το ἄν που συνοδεύει το ρήμα. Ονομάζεται **δυνητικό ἄν** (<δύναμαι = μπορώ). Να μελετήσετε από το βιβλίο τη σύνταξη του ρήματος **ἔχω** και να συμπληρώσετε τα κενά:

πολλήν:..... προσδιορισμός

τῆς κατηγορίας: γενική της ταύτης : προσδιορισμός στη λέξη:
 τῆς κατηγορίας

Ενεστώτας ἔχω
Παρατατικός.....
Μέλλοντας
Αόριστος
Παρακείμενος
Υπερσυντέλικος

Προσέξτε!

Το ρήμα **ἠγοῦμαι** έχει τη σημασία του νομίζω, επομένως συντάσσεται με που είναι το

- Να αναζητήσετε το υποκείμενο του όρου που βρήκατε και να το γράψετε..... Τι λογής, τι είδους;
 Πώς θα χαρακτηρίζατε τον πιο πάνω συντακτικό όρο;

ἀγαθῶν: γενική της στη λέξη: **αἰτίους**
μεγίστων: προσδιορισμός στη λέξη: **ἀγαθῶν**

Ενεστώτας ἠγοῦμαι
Παρατατικός
Μέλλοντας
Αόριστος
Παρακείμενος
Υπερσυντέλικος

Να γράψετε τους άλλους βαθμούς του επιθέτου μεγίστων.
,

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

τοῖς διαβεβλημένοις: Μπορείτε να χαρακτηρίσετε το είδος της μετοχής; Σας βοηθά η παρουσία του άρθρου: ή μετοχή. Με τη βοήθεια των σχολίων του βιβλίου σας (σελ. 83) να εντοπίσετε ποιον άλλο συντακτικό ρόλο έχει αυτή η μετοχή (βλ. στο Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής, ΟΕΔΒ, σελ. 50, § 53).

- **ἄν ἀναγκάζωσιν:** Παρατηρούμε εδώ ένα άλλο είδος του ἄν που ονομάζεται αοριστολογικό, αποδίδεται με το επίρρημα *τυχόν* ή παραμένει αμετάφραστο. Η έγκλιση του ρήματος που ακολουθεί είναι
ἀναγκάζωσιν → ποιοι; ποιους;..... τι;.....
 Η σύνταξη του ρήματος ἀναγκάζω είναι :
 + ως άμεσο αντικείμενο + ως έμμεσο αντικείμενο

- Διαβάστε τους πίνακες που ακολουθούν, για να μελετήσετε **το φαινόμενο του ποιητικού αιτίου τόσο στα Νέα Ελληνικά όσο και στα Αρχαία** (βλ. Συντακτικό, σελ. 66, § 68 και §69):

Νέα Ελληνικά:

A)

- Το παιδί κτυπήθηκε από το αυτοκίνητο.
- Το βιβλίο διαβάστηκε από τους μαθητές.
- Προδόθηκε από τους φίλους του.

B)

- Μισητός σε όλους.
- Ψωμί ζυμωμένο με δάκρυα.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Παρατήρηση: Το ποιητικό αίτιο αναφέρεται σε ρήματα παθητικής διάθεσης. Εκφέρεται με τις προθέσεις :

α. υπό, από, παρά, εκ, προς+γενική
 π. χ. Ὁ παῖς διδάσκειται *ὑπὸ τοῦ διδασκάλου*.

β. με ἀπόθετη δοτική, όταν το παθητικό ρήμα βρίσκεται σε χρόνο συντελικό (παρακείμενο, υπερσυντέλικο, συντελεσμένο, μέλλοντα).
 π. χ. Τὰ πεπραγμένα *τοῖς προγόνοις* (όσα έχουν γίνει από τους προγόνους).
 Η πιο πάνω δοτική ονομάζεται **δοτική του ενεργούντος προσώπου**.

γ. Και τα ρηματικά επίθετα σε -τέος, -τέα, -τέον και -τός, -τή, -τόν δέχονται δοτική του ενεργούντος προσώπου.
 π. χ. Θεραπευτέον *ὑμῖν* ἐστὶ τοὺς θεοῦς(από μας πρέπει να λατρεύονται οι θεοί).

Με βάση τη νέα αυτή γνώση, να εντοπίσετε στο πιο πάνω κείμενο το ποιητικό αίτιο και να εξηγήσετε σε ποια μορφή βρίσκεται:.....

Με βάση την εξομάλυνση του κειμένου, που προηγήθηκε, να μεταφράσετε την πρώτη παράγραφο σε καλό νεοελληνικό λόγο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗ

Προοίμιο § 1

Εἰ μὴ συνήδη, ᾧ βουλή, τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας.

- Να προσπαθήσετε να αλλάξετε τη σειρά των λέξεων, έτσι ώστε να μοιάζει περισσότερο με αυτή στο νεοελληνικό λόγο.
- *Εἰ μὴ συνήδη, ᾧ βουλή, τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις κακῶς ποιεῖν ἐμὲ ἐκ παντὸς τρόπου, εἶχον ἂν πολλὴν χάριν αὐτοῖς ταύτης τῆς κατηγορίας.*

- Να εντοπίσετε τα ρήματα στις πιο πάνω προτάσεις και να βρείτε το Υποκείμενο, ρωτώντας με το ποιος, ποια, ποιο. Προσπαθήστε να καθορίσετε το είδος της σύνδεσης των προτάσεων.

Ρήματα	Υποκείμενα
<i>συνήδη</i>	ἐγώ
<i>ἂν εἶχον</i>	ἐγώ

Είδος σύνδεσης προτάσεων: **Υποτακτική σύνδεση**
 Προτάσεις: α) δευτερεύουσα
 β) κύρια

Να συζητήσετε στην ομάδα σας/με το διπλανό σας σχετικά με το μόριο **εἰ**. Μπορείτε να αντλήσετε περισσότερες πληροφορίες από το βιβλίο του Συντακτικού σας, σ. 148.

Εἶναι το υποθετικό μόριο.
 Ποιο φαινόμενο συναντάμε εδώ;
Υποθετικό λόγο, που εκφράζει κάτι αντίθετο του πραγματικού.

ἦγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους, οἵτινες ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων καταστήναι.

- Να προσπαθήσετε να αλλάξετε τη σειρά των λέξεων, έτσι ώστε να μοιάζει περισσότερο με τη σύνταξη στο νεοελληνικό λόγο.
- *ἦγοῦμαι γὰρ εἶναι τούτους αἰτίους μεγίστων ἀγαθῶν τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις, οἵτινες ἀναγκάζωσιν ἂν αὐτοὺς καταστήναι εἰς ἔλεγχον τῶν βεβιωμένων αὐτοῖς.*

- Να υπογραμμίσετε τα ρήματα στις πιο πάνω προτάσεις και να βρείτε το Υποκείμενο. Να καθορίσετε το είδος της σύνδεσης των προτάσεων.

Ρήματα	Υποκείμενα
<i>ἦγοῦμαι</i>	ἐγώ
<i>ἂν ἀναγκάζωσιν</i>	οἵτινες

Είδος σύνδεσης προτάσεων: **Υποτακτική σύνδεση**
 Προτάσεις: α) κύρια
 β) δευτερεύουσα

Να συζητήσετε και πάλι στην ομάδα σας/με το διπλανό σας σχετικά με τη δεύτερη πρόταση και τον τρόπο εισαγωγής της. Θα μπορούσατε να θυμηθείτε την αντίστοιχη περίπτωση στα Νέα Ελληνικά.

Ρήμα σύννοια= γνωρίζω καλά τι; ότι

- Να παρατηρήσετε πώς αποδίδεται το ὅτι στα Αρχαία Ελληνικά

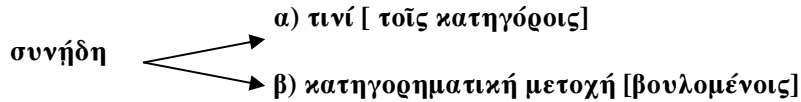
Σύννοια (σύν+οἶδα)
 Ενεστώτας σύννοια
 Παρατατικός συνήδη/συνήδειν
 Μέλλοντας συνείσομαι,συνειδήσω
 Αόριστος συνέγνω
 Παρακείμενος συνέγνωκα
 Υπερσυντέλικος συνεγνώκειν

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

και να επιλέξετε ποιος είναι ο τρόπος στη συγκεκριμένη παράγραφο.

1. ειδικό απαρέμφατο
2. ειδική πρόταση
3. κατηγορηματική μετοχή

- Να συμπληρώστε τα κενά με τη σύνταξη του ρήματος (σελ. 82):

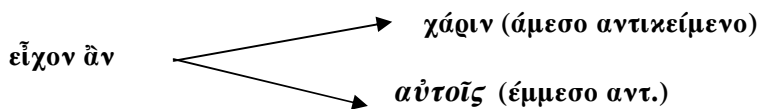
- Τι παρατηρείτε ως προς την πτώση των δύο πιο πάνω όρων;
Υπάρχει συμφωνία στην πτώση μεταξύ της μετοχής και του αντικειμένου του ρήμ.
[Αναφορά στην έννοια της συνημμένης μετοχής].

Με ποιον ρηματικό τύπο που ακολουθεί μπορούμε να συνδέσουμε τη μετοχή που έχετε εντοπίσει; **κακῶς ποιεῖν**

Χαρακτηρίστε τον όρο αυτόν συντακτικά: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο του βουλομένοις

ποιος; (εννοείται) τοὺς βουλομένους [υπενθύμιση - επεξήγηση του όρου ετεροπροσωπία]
πώς; ἐκ τρόπου (επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου)

εἶχον ἂν (θα χωστούσα): Να προσέξετε το ἂν που συνοδεύει το ρήμα. Ονομάζεται δυνητικό ἂν (<δύναμαι = μπορώ). Να μελετήσετε από το βιβλίο τη σύνταξη του ρήματος ἔχω και συμπληρώστε τα κενά:

πολλήν: επιθετικός προσδιορισμός

τῆς κατηγορίας: γενική της αιτίας στο χάριν ταύτης : επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη: τῆς κατηγορίας

Ενεστώτας ἔχω
Παρατατικός εἶχον
Μέλλοντας ἔξω/σχίσω
Αόριστος ἔσχον
Παρακείμενος ἔσχηκα
Υπερσυντέλικος ἔσχηκην

Προσέξτε!

Το ρήμα ἠγοῦμαι έχει τη σημασία του νομίζω, επομένως συντάσσεται με ειδικό απαρέμφατο που είναι το εἶναι.

Να αναζητήσετε το υποκείμενο του όρου που βρήκατε και να το γράψετε τούτους. Τι λογής, τι είδους; αἰτίους

Πώς θα χαρακτηρίζατε τον πιο πάνω συντακτικό όρο; κατηγορούμενο στο τούτους

ἀγαθῶν: γενική της αιτίας στη λέξη: αἰτίους,

μεγίστων: επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη: ἀγαθῶν

Ενεστώτας ἠγοῦμαι
Παρατατικός ἠγοῦμην
Μέλλοντας
ἠγήσομαι/ἠγηθήσομαι
Αόριστος
ἠγησάμην/ἠγήθην
Παρακείμενος ἠγήμαι
Υπερσυντέλικος ἠγήμην

Να γράψετε τους άλλους βαθμούς του επιθέτου μεγίστων.
μεγάλων, μειζόνων

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

τοῖς διαβεβλημένοις: Μπορείτε να χαρακτηρίσετε το είδος της μετοχής; Σας βοηθά η παρουσία του άρθρου: επιθετική ή αναφορική μετοχή. Με τη βοήθεια των σχολίων του βιβλίου σας (σελ. 83) να εντοπίσετε ποιον άλλο συντακτικό ρόλο έχει αυτή η μετοχή δοτική προσωπική χαριστική (βλ. στο Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής, ΟΕΔΒ, σελ. 50, § 53).

- **ἄν ἀναγκάζωσιν:** Παρατηρούμε εδώ ένα άλλο είδος του *ἄν* που ονομάζεται αοριστολογικό, αποδίδεται με το επίρρημα *τυχόν* ή παραμένει αμετάφραστο. Η έγκλιση του ρήματος που ακολουθεί είναι υποτακτική. *ἀναγκάζωσιν* → ποιοι; οἵτινες ποιους; αὐτούς τι; καταστήναι
Η σύνταξη του ρήματος ἀναγκάζω είναι :
αὐτούς / καταστήναι
- Να διαβάστε τους πίνακες που ακολουθούν, για να μελετήσετε **το φαινόμενο του ποιητικού αιτίου τόσο στα Νέα Ελληνικά όσο και στα Αρχαία** (βλ. Συντακτικό, σελ. 66, § 68):

Νέα Ελληνικά

A)

- Το παιδί κτυπήθηκε από το αυτοκίνητο.
- Το βιβλίο διαβάστηκε από τους μαθητές.
- Προδόθηκε από τους φίλους του.

B)

- Μισητός σε όλους.
- Ψωμί ζυμωμένο με δάκρυα.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Παρατήρηση: Το ποιητικό αίτιο αναφέρεται σε ρήματα παθητικής διάθεσης. Εκφέρεται με τις προθέσεις :

α. υπό, από, παρά, ἐκ, προς+γενική
π. χ. Ὁ παῖς διδάσκεται *ὑπὸ τοῦ διδασκάλου*.

β. με ἀπόθετη δοτική, όταν το παθητικό ρήμα βρίσκεται σε χρόνο συντελικό (παρακείμενο, υπερσυντέλικο, συντελεσμένο, μέλλοντα).
π. χ. Τὰ πεπραγμένα *τοῖς προγόνοις* (όσα έχουν γίνει από τους προγόνους).

Η πιο πάνω δοτική ονομάζεται **δοτική του ενεργούντος προσώπου**.

γ. Και τα ρηματικά επίθετα σε -τέος, -τέα, -τέον και -τός, -τή, -τόν δέχονται δοτική του ενεργούντος προσώπου.
π. χ. Θεραπευτέον *ὑμῖν* ἔστι τοὺς θεοῦς(από μας πρέπει να λατρεύονται οι θεοί).

Με βάση τη νέα αυτή γνώση, να εντοπίσετε στο πιο πάνω κείμενο το ποιητικό αίτιο και να εξηγήσετε σε ποια μορφή βρίσκεται: αὐτοῖς

Με βάση την εξομάλυνση του κειμένου, που προηγήθηκε, να μεταφράσετε την πρώτη παράγραφο σε καλό νεοελληνικό λόγο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....